

Herkül Millas'ın 'Azınlıkça Dergisi' (Gümölcine) ve 'Agos Gazetesi' (İstanbul) için ALGI(LAMAK) yazısıdır.

15 Kasım 2012

Birlik beraberlik iyi bir şey midir?

Benim cevabım şöyle. Bir konuda birlik kendiliğinden oluşmuşsa buna sevinmek gerek. Yani iyidir. Ama iyidir diye birlik ve beraberliği dayatırsak, kötüdür. Tek yumruk olacağız diye "uyumu bozanı" kovaladık mı, siyasi rejim otoriter, diktatörce veya faşizan bir özellik edinir. "Farklılığı bastırmak niye kötüdür, niye zararlıdır?" sorusu ise ilk soru ile akrabadır. Cevabı da şudur bence: Farklı görüşler zor kullanarak bastırıldığında – insan haklarının ihlalinden başka - uzun sürede yeni görüşler doğmaz ve dolayısıyla toplumsal dinamizm yok olur; herkes zararlı çıkar.

Yukarıdaki paragrafta "benim cevabım" ve "bence" kelimelerini kullandığımı sonradan gördüm. Pek fark etmeden yazdığım bu kelimeler şu anlama geliyor: Dile getirdiğim görüşler mutlak doğrular değildir, benim doğrularımdır. İsteyen katılır istemeyen kendi doğrularına sarılır. "Başka birinin" benim gibi düşünmeyeceğini peşin kabul etmişim. Oysa otoriter olma eğiliminde olan kişiler kendi doğrularını mutlak doğrular olarak algırlar. Hep "mutlak doğrular" sıralarlar ve bunlara katılmayanları hasım, düşman, ahlaksız, geri zekâlı, vb. olarak görürler.

Otoritenin baskın olduğu durumları ben iki alanda yaşadım. Ülke genelinde ve üyesi olduğum azınlığın içinde. Günümüzde hemen hemen bütün ülkelerin halkları otoriter güçlere karşı daha demokratik bir çevre için mücadele veriyor; kimileri başarılı oluyor kimileri daha az başarılı. Bu yönde önemli kazanımların elde edildiğini görüyoruz. Ama azınlıklarla ilgili durum biraz farklı. Azınlıklar son yıllara kadar “birlik ve beraberlik” ilkesini temel sayar gibidirler. Nedenini anlamak zor değil. Azınlıklar, adı üstünde, kendilerini bir “çoğunluğun” karşısında ve genellikle daha zayıf algırlarlar. Hissettikleri bir sürekli tehdit duygusudur. Bu durumun sonucu olarak azınlık üyeleri içlerine kapanıp birbirlerine kenetleniyorlar. Birlik ve beraberlik temel ihtiyaç olarak beliriyor. Azınlıkların durumu savaş halindeki ülkelere benziyor: herkesi tehdit eden düşmana karşı milli birlik nasıl sağlanıyorsa azınlıklar da çoğunluğun karşısında birlik olurlar.

Bu durum anlaşılırdır ama zararlıdır da. Bu tür “azınlık” toplumları ve cemaatleri otoriterliğe kayarlar. Burada kastedilen otoriterlik ille de bir liderden veya bir yönetici kadrodan doğmaz, azınlığın bütününden kaynaklanır. Moda tabirle söylersek bir tür “mahalle baskısı” farklı sesleri susturur. Cemaatin üyeleri zamanla “azınlığın çoğunluğu” gibi düşünmeyen, konuşmayan ve davranmayan üyelerine karşı çıkar. Her ülkenin içinde var olan farklı sesler azınlığın içinde görülmez olur. Azınlık artık bir bütüne dönüşür: birlik beraberlik sağlanmış, cemaat “tek yumruk” olmuş ve farklılıklar yok olmuştur.

Batı Trakya ve İstanbul’daki Müslüman ve Rum (veya tercih ediyorsanız Türk ve Yunan) azınlıklar son on yıllarda bu tür bir “birlik” içinde yaşadılar. Bu azınlığı temsil etmiş olanlar hep “bütün azınlığı” temsil ettiklerine inanmışlardır. Dernekleri ve gazeteleri de aynı biçimde “bütünün” adına davranmıştır. “Çoğunluğu” içinde farklılık ve çeşitlilik en doğal durum sayılırken azınlığın içinde “birlik” doğal sayılmıştır. Son yıllara kadar azınlıkların içinde, örneğin, sol ve sağ gazeteler; farklı ideolojileri, farklı dini anlayışları, farklı anadilleri açıklıkla savunan dernekleri bulamazsınız. Cemaatin ileri gelenleri de ayrışamadı. Hatta farklı siyasi partilere girenlerin üst kimlikleri, temsil ettikleri partiler değil, azınlık kimlikleri olmuştur. Arada ayrışmalar görülse de bunlar genellikle kişisel klikleşmelerin sonucu olmuştur.

Ancak toplumlar sürekli değiştiiğinden bu alanda da son yıllarda farklı eğilimler görülmektedir. Bazı “aykırı” sesler ve girişimler azınlıkların içinde tedirginliğe ve hatta kimilerince kaygılara neden olmaktadır. Daha bağımsız davranan yayın organları, çoğunlukla iç içe çalışan azınlıktan aydınlar, ekonomik haklarını uluslararası arenada aramasını bilen kendi başlarına buyruk kişiler bu yeni gelişmelerin işaretleridir. Eskiye bağlı olanlar genellikle “bütünlüğu bozuyorsunuz”, “birlik sağlanmıyor” biçimde itirazları dile getirirler de azınlık içinde farklılıklar artma eğilimindedir. Bu yeni gelişmelerin dinamikleri çok çeşitli olabilir. Genel ekonomik gelişmelerle mali kaynakların eskiye kıyasla çeşitlilik kazanması ve insanların daha özgürce davranabilmesi; küreselleşme ile iletişimin hız kazanması ve gettolaşmanın gerilemesi; eğitimin yaygınlaşmasıyla azınlık üyelerinin toplum içinde entegre olması gibi.

Bu alandaki sürtüşmelerin hl “siz bütünün çıkarını korumuyorsunuz” söylemiyle yapıldığını görüyoruz. Yani ima edilen yine eski anlayıştır: “azınlığın ortak ve tek bir çıkarı vardır.” Bu anlayışın arkasında, otoriter, faşızan, milliyetçi, tek yumruk olmayı isteyen dünya görüşü saklıdır: Gerçek tektir ve onu da biz temsil ederiz! Bence bu suçlamaya, “hayır, bütünün çıkarını siz değil biz koruyoruz” teziyle karşı çıkılmamalıdır. Tam tersine, “bütünün sözcülüğü” tezi reddedilmeli, kişisel ve farklı fraksiyonun özel sesinin hakkı savunulmalıdır. Geleneksel tezleri savunan itiraz seslerine saygılı davranmak gerekmektedir, aynen farklı yönde yol almayı isteyenlere saygı göstermek gerektiği gibi. “Tek ve ortak çıkar” anlayışı var oldukça farklılık hakkı tam olarak tanınmayacaktır.

Azınlıklar içinde yeşermeye başlayan anlaşmazlıklar ileri bir adımdır. Engellenmemeli, tersine teşvik edilmelidir. Hiçbir ses susturulmamalı. Susturulan sesler uzun sürede eski “tek gerekli” ortamı yeniden yaratabilir. Zaten yanlış sesler yoktur, farklı sesler vardır. “tekinin” sesine “yanlıştır” demeden önce, her birimizin başkalarının gözünde “teki” olduğumuzu unutmamalıyız. Ben anlaşmazlıkları çok hoş işaretler olarak algılıyorum. Dilerim yaygınlaşır ve derinleşirler.